

Motion av Paul Lappalainen (mp) m fl om införandet av en antidiskrimineringsklausul i offentliga upphandlingar – ett konkret verktyg för både jämställdhet och integration

Trots ett omfattande jämställdhetsarbete är fortfarande många kvinnor diskriminerade på arbetsmarknaden i Sverige. Integrationsarbetet har inte heller lyckats eftersom många välkvalificerade invandrare alltjämt sorteras bort inom arbetslivet. Denna diskriminering är inte bara ett brott mot den mänskliga rättigheten att slippa diskriminering p g a kön eller etnisk bakgrund; den är också ett enormt ekonomiskt slöseri!

Det är hög tid för politiker, inklusive lokalpolitiker, att sätta det offentligas ekonomiska tyngd bakom sina ord om mänskliga rättigheter. För detta krävs en öppenhet inför att använda nya politiska styrmedel. Att koppla an till diskrimineringslagstiftningen vid landstingets offentliga upphandlingar är en konkret och effektiv åtgärd mot diskriminering p g a bl a kön och etnisk bakgrund. Detta kan göras genom att sätta in en antidiskrimineringsklausul i upphandlingsavtalen. Klausulen innebär att entreprenören åtar sig att inte bryta mot gällande antidiskrimineringslagar, och om så sker har landstinget rätt att häva avtalet. Sådana klausuler har framgångsrikt använts i flera andra länder, däribland England, Kanada och USA.

Antidiskrimineringsklausuler har främst ett preventivt och stävande syfte.

Det är ett sätt att använda marknadens egna verktyg för att gå mot ett mål alla medborgare är förtjänta av. Om landstinget som kund uttrycker ett önskemål och förklarar att företagaren annars kan förlora kontraktet får företagaren ett starkt incitament att motverka diskriminering.

Antidiskrimineringsklausuler är ett sätt för politiker att visa ansvar

Idag då fler och fler offentliga uppgifter utförs av privata aktörer är det av allt större vikt att politiker använder den här typen av politiska styrmedel. Att lägga ut verksamhet på entreprenad kan annars leda till att politiker avsvär sig ansvaret för hur en verksamhet bedrivs. Miljöpartiet anser att på samma sätt som man skall kräva att en upphandlad verksamhet uppfyller vissa kvalitetskriterier skall man kräva att diskriminering inte förekommer i verksamheten. Politiker ska i princip ta samma ansvar för verksamheter som bedrivs i offentlig regi som när verksamhet är utlagd på entreprenad.

Genom att ta ett sådant konkret ansvar kan politiker också visa att de förtjänar ett förtroende från dem som utsätts för diskriminering. Man kanske kan bryta en del av den uppgivenhet som idag finns vad gäller jämställdhetsarbete. I integrationsarbetet måste de som riskerar att utsättas för etnisk

diskriminering våga lita på att de kommer att behandlas på lika villkor. För t ex föräldrar med invandrarbakgrund skulle det kunna vara en avgörande skillnad i hur de satsar på sina barns språkinläring och skolgång om de har en stark tro på att deras barn verkligen kommer att behandlas på lika villkor. Om politiker kan inge hopp om att samhället ger likvärdiga möjligheter för människor oberoende av etniskt bakgrund så kan dagens trend med ökad segregation brytas.

Skattemedel ska inte gå till företag som diskriminerar

Politiker skall kunna understryka hur viktigt det är att skattemedel inte går till företag som diskriminerar. Att konstatera att det finns lagar som förbjuder diskriminering av olika slag räcker inte. Om det tydliggörs i avtal att det offentliga inte accepterar diskriminering kommer entreprenören att lägga en helt annan vikt vid detta i sin verksamhet. I SOU 1997:174 förordar utredningen offentliga myndigheters användning av sådana klausuler som ett effektivt komplement till gällande diskrimineringslagstiftning.

Företagen drivs till bättre kvalitet

Moderna företag kommer att inse vikten av att hantera eventuella diskrimineringsproblem för att tillgodose kundens önskemål. En vara och, i ännu högre grad, en tjänst rymmer inte enbart ekonomiska utan också sociala dimensioner. Kan en entreprenör leverera den höga kvalitén på gods och tjänster som krävs om det visar sig att han är villig att avstå från den bästa arbetskraften genom köns- eller etnisk diskriminering? Genom att vara raka på denna punkt i vårt upphandlingsarbete värnar vi ekonomin.

EU:s direktiv och svensk lag för offentlig upphandling möjliggör användandet av antidiskriminering klausuler

I en s k vitbok från EU-kommissionen (DG XV, 11 mars 1998) understryks vikten av att eftersträva bästa möjliga kvalitet i offentlig service och att ge skattebetalarna största möjliga valuta för pengarna. Kommissionen lyfter fram den offentliga upphandlingens sociala aspekter och pekar på Amsterdamfördragets prioritering av insatser mot bl a diskriminering pga kön eller etnisk bakgrund.

Kommissionen pekar vidare på att EU:s direktiv för offentlig upphandling föreskriver att man kan utesluta kandidater som bryter mot rådande sociallagstiftning, inklusive diskrimineringslagstiftning, förutsatt att man inte diskriminerar andra EU-företag. I vitboken redovisas även delar av EG-domstolens rättspraxis där man godkänt villkor om att entreprenören gör åtaganden av social karaktär som t ex har till syfte att främja anställning av kvinnor eller underlätta situationen för missgynnade grupper. Den svenska lagen om offentlig upphandling bygger helt på EU:s direktiv.

Kommissionen åtog till och med att för egen del utnyttja upphandlingsprocessen på ovannämnda sätt och uppmanade medlemsstaterna att göra detsamma.

Ett avtalsvillkor och en hävningsklausul kan göras enkel

Avtalsvillkoret kan formuleras på ett enkelt och konkret sätt:

"Entreprenören, eller underentreprenör som denne anlitar, åtar sig att inte bryta mot gällande diskrimineringslagstiftning."

En precisering av vilka diskrimineringslagar som är i kraft vid avtalets ingående kan bifogas avtalet. Idag har vi lagstiftning mot diskriminering pga kön, etnisk bakgrund, funktionshinder och sexuell läggning. Dessa olika typer av diskrimineringproblem bör behandlas likvärdigt.

Likaså med hävningsklausulen:

"Eftersom beställaren anser att diskriminering utgör ett kontraktsbrott av väsentlig betydelse skall beställaren ha rätt att häva avtalet om entreprenören, eller underentreprenör som denne anlitar, under avtalstiden bryter mot gällande diskrimineringslagstiftning."

Enligt allmänna avtalsrättsliga principer krävs ett kontraktsbrott av väsentlig betydelse för att ett avtal ska kunna hävas. För att undvika alla tveksamheter bör en avtalsklausul kompletteras med en hävningsklausul så att det klart framgår att landstinget uppfattar diskriminering som ett kontraktsbrott av väsentlig betydelse.

En hävningsklausul kräver inte en lagakraftvunnen dom

Vissa anser att en hävning av ett avtal med hänvisning till brott mot diskrimineringslagstiftning borde föregås av en lagakraftvunnen dom mot entreprenören. Detta är feltänkt. Ett krav på en fällande dom skulle alltid kunna omintetgöras genom att en diskriminerande entreprenör betalar det skadestånd som krävs och får målet avskrivet.

Därutöver krävs i 'normala' affärsförbindelser t ex inte domstolens konkursbeslut för rätt att häva avtalet pga motpartens insolvens. Om det visar sig att motparten inte var konkursmässig kan han kräva skadestånd för avtalsbrott. Att häva avtalet behöver dessutom inte vara det enda alternativet. I det fall en entreprenör diskriminerar kan landstinget istället acceptera att en entreprenör reformerar sin personalpolitik.

Entreprenörer skall motiveras till att undvika diskriminering i sina företag, inte till att undvika att bli fällda i domstol.

Miljöpartiet anser att det är viktigt att prioritera diskrimineringsfrågorna

Miljöpartiet anser att landstinget skyndsamt bör införa antidiskrimineringsklausuler i sina upphandlingar för att kraftfullt motverka diskriminering i samhället. Det skulle ge politikerna i Sveriges näst största parlament en chans att visa att de verkligen aktivt kämpar för regionens intressen vad gäller jämställdhet och integration. Att de är villiga att handla och inte bara prata. Miljöpartiet tycker det är hög tid att

prioritera motverkandet av diskriminering som redan är förbjudet enligt lag, dvs pga kön, etnisk bakgrund, funktionshinder och sexuell läggning.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås landstingsfullmäktige

att skyndsamt införa en antidiskrimineringsklausul i enlighet med motionen i alla landstingets offentliga upphandlingar.

Stockholm den 13 april

Paul Lappalainen (mp)